

Økonomiske konsekvenser av minstepris: Hvem beskyttes mot hva

Frank Asche

Sjømatdagene

20.01.10

University of
Stavanger

Introduksjon

- Råfiskloven har vært et sentralt virkemiddel i norsk fiskeripolitikk siden tredvetallet, og har vært et omdiskutert virkemiddel like lenge
 - Fordi råfiskloven har vært en politisk forutsetning har det vært svært lite forskning på dens effekter
- Loven ble introdusert for å beskytte fiskerne mot fiskekjøpere med lokal markedsmakt
- Har senere vært benyttet for å oppnå en forskjellige politiske mål til forskjellig tider
 - For eksempel var den viktig for å viderebringe subsidene i fiskeriavtalen også til foredlingsindustrien

Introduksjon

- Råfisklovens rolle over tid kan bare forståes når den sees i kombinasjon med de andre virkemidlene som benyttes i fiskerinæringen
- Lovens betydning ble klart redusert da subsidiene ble avviklet
- En kan likevel argumentere for at loven fremdeles er viktig for flåtestruktur, risikohåndtering og den er blitt stadig viktigere i forhold til kontrollformål, sporbarhet etc.
 - Og føringstilskudd reduserer en av de viktigste ulempene

Endrer loven maktbalansen mellom land og flåte?

- Ja, og det er også intensjonen
- Under fiskeriavtalen var loven imidlertid et viktig virkemiddel for å overføre subsidier til både flåte og land
- Etter at subsidiene ble avviklet virker lovens hovedverktøy, minsteprisen, hovedsakelig etter den opprinnelige intensjonen, å beskytte flåteleddet

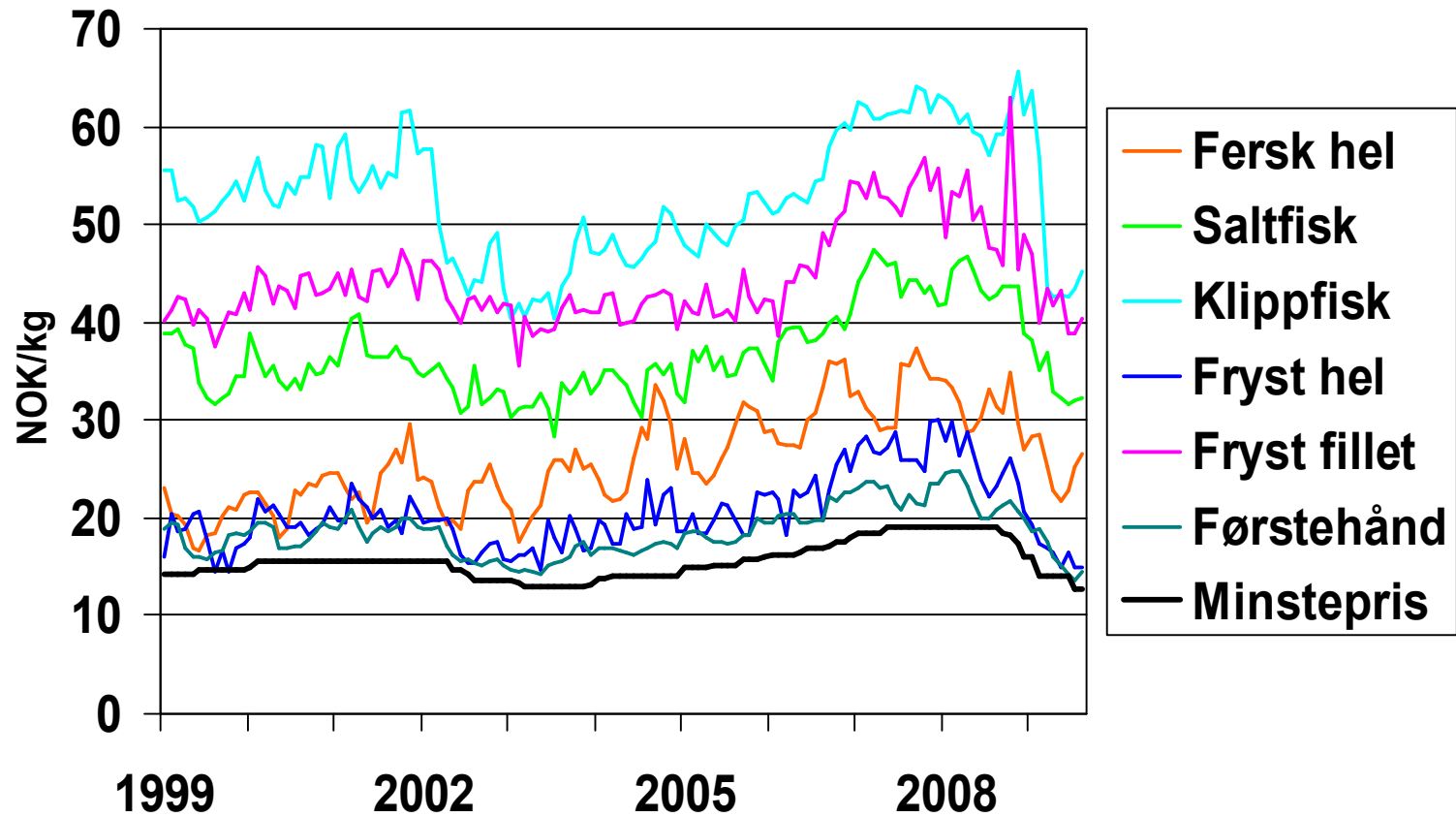
Virkningen av en minstepris i et marked

- To alternativer:
- Minsteprisen er under markedspris: Forhindrer at kjøpere utnytter lokal markedsrett
- Minsteprisen er over markedspris: Noen selgere som ønsker å selge sin fangst til minsteprisen vil ikke finne kjøpere. Råfisklaget utøver markedsrett

Andre virkninger av en minstepris markedet

- Reduserer antall mottaksbedrifter langs kysten
 - Det finnes ikke en pris for torsk. Prisen varierer med transportkostnader etc gitt mottakenes lokalitet.
 - Minsteprisen setter imidlertid et felles gulv som ikke tar hensyn til dette
 - Favoriserer større fartøy og større og færre mottak
- Endrer markedsdynamikk
 - Skiller fangstleddet fra resten av næringen (selv i samme bedrift)
 - Hindrer innovasjon
 - Gir tregere respons for markedssjokk

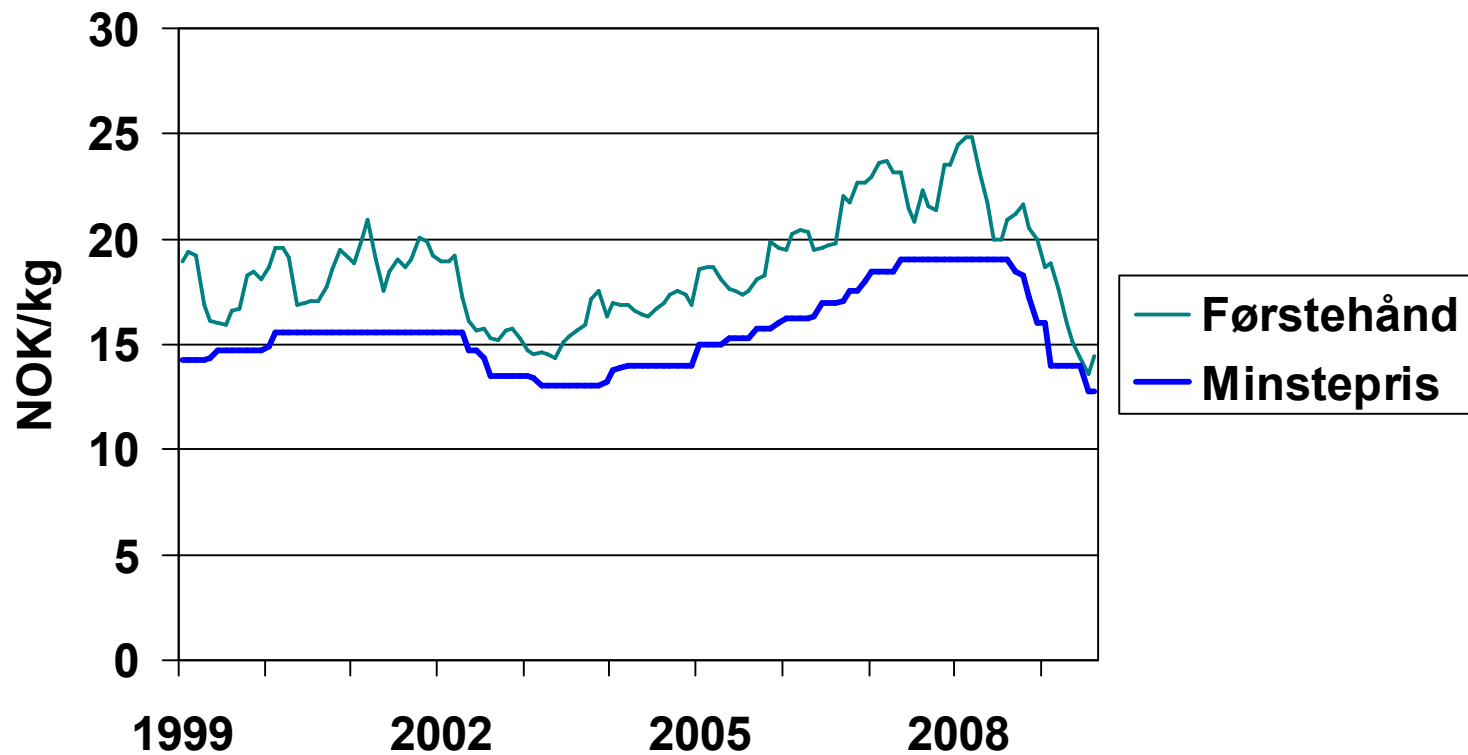
Har minstprisen vært urimelig? Torskepriser

University of Stavanger

Gjennomsnittlig førstehåndspris og minstepris for torsk

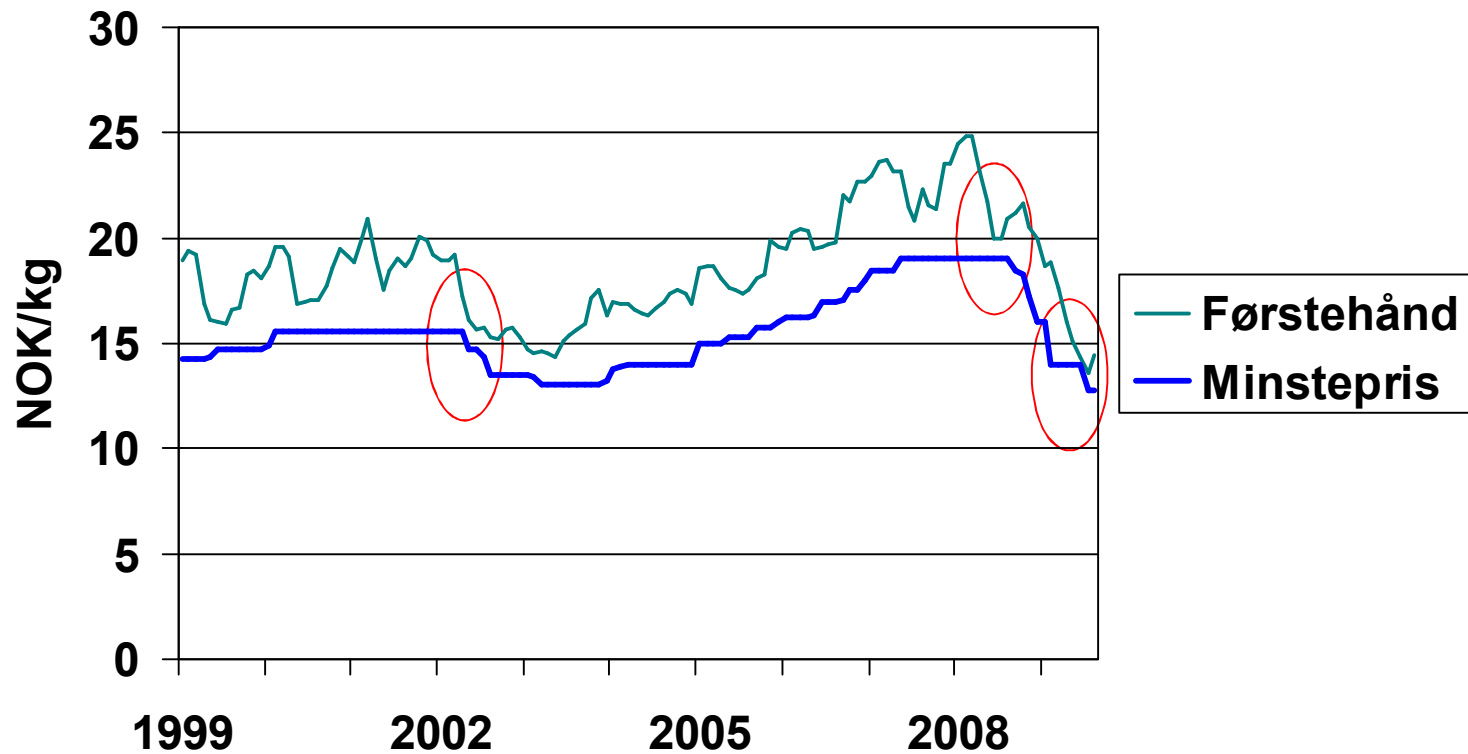
Over tid følger minsteprisen markedspris

- Flere forskningsartikler har vist at prisen for torsk i Norge bestemmes i det globale torskemarkedet
 - Bestemmer verdien som kan fordeles i verdikjeden mellom fiskere, foredlere og eksportører
 - Bestemmer også bevegelsene i pris
 - Vanligvis er torskeprisen dermed markedsbasert
- Eggert og Tveterås viser at prisen til fisker i Norge ligger noe lavere enn på Island
- Det er lite som tyder på at Råfisklaget over tid utøver markedsrett på vegne av norske fiskere

University of Stavanger

Gjennomsnittlig førstehåndspris og minstepris for torsk

Minsteprisen og mottakstopp

- En vil aldri observere priser under minstepris. Priser nær minstepris er imidlertid for de fleste varer et signal om at den binder
- I løpet av finanskrisen har det vært perioder med mottakstopp
 - Dette er å forvente i perioder hvor minsteprisen er over markedspris
- Dette har imidlertid bare vært en aktuell problemstilling i kortere perioder når også andre forhold spiller inn
 - Mottakstopp eller produksjonsstopp er noe som også skjer i andre næringer i vanskelige tider
 - Aluminiumsprodusenter stenger nå ned eller produserer for lager, tankere ligger i opplag etc.
 - Økte fiskekvoter må ikke landes og produseres
 - Det er mulig og sannsynlig at minsteprisen og råfiskloven har bidratt til å forverre den nåværende krisen noe, men det er langt fra åpenbart at så er tilfelle

Minsteprisen beskytter fiskerne mot

- lokal utøvelse av kjøpermakt
- kredittrisiko
- store kortsiktige prissvingninger

- Gir lik bunnpris og favoriserer dermed større fartøy

- Men gitt at transaksjonene er frivillige, medfører dette...
- økt sannsynlighet for mottaksstopp
 - Få mottakstopper er en annen indikasjon på at minsteprisen sjelden har hatt stor betydning
- færre mottak og foredlingsbedrifter som opererer med høyere kostnader og større risiko

University of
Stavanger

Minsteprisen beskytter til en viss grad fiskerne mot fiskemottakene og andre kjøpere av fisk, samtidig som den endrer risikobildet noe

Mottaksbedriftene

- Selger sine produkter i et internasjonalt marked hvor prisen bestemmes
 - Lever av marginen
- Har anledning til å konkurrere om råstoffet, men minsteprisen setter en nedre grense
 - Kan justeres noe med føringstilskudd (og eventuelt fusk)
- Matvareindustrien er i de fleste land en lavmarginindustri, og det er den også i fiskerinorge. Minsteprisen øker risikoen, og lagerhold øker den ytterligere

University of
Stavanger

Minsteprisen vil, hvis den benyttes til å utøve markedsrett redusere antall mottak og kystsamfunn som er basert på fiske.

Gir en utfordring for kystflåten

Sammen med andre virkemidler virker den også konserverende og innovasjonshekkende

Konklusjoner

- Fartøy som går over større avstander og føringstilskudd har i all hovedsak fjernet de landbaserte bedriftenes muligheter til å utøve kjøpermakt
- Det er derfor vanskelig å se at minsteprisen beskytter mot utøvelse av markedsrett
 - Medfører hovedsakelig endret risiko for forskjellige aktører i verdikjeden, hvor fisker tar mer kvantumsrisiko enn ellers i krisetider og kjøper trenger en sterkere kapitalbase
- Det er vanskelig å se at minsteprisen har vært misbrukt i vesentlig grad
 - Lønnsomheten i landbasert industri er svak, men det har mest sannsynlig andre forklaringer

Konklusjoner

- Flåten, og spesielt de mindre fartøyene, trenger også den landbaserte industrien
 - Uforstandig bruk av minsteprisen kan utfordre både kystflåten og kystsamfunns eksistens
- Over tid er det ingen tvil om at minsteprisen er blitt satt med betydelige hensyn til markedet
 - I de korte periodene det ikke har vært det kan andre forhold være viktigere en minsteprisen da også andre råvaremarkeder krasjer iblandt

Konklusjoner

- Så langt jeg kan se, har ikke minsteprisen slik den har vært satt i seg selv skapt vesentlige problemer gitt den næringsstrukturen vi har
- I den grad minsteprisen er et reelt problem for næringen så er det i kombinasjon med de andre virkemidlene som fremdeles benyttes for å styre strukturen i fiskerinæringen